

חוושה

ח התחלתי הון להתנעה והון חוזר, היתה ידועה להם גם בשנת
לו להסביר מדוע העלימו בחישוביהם הדמיוניים את תוספת
ום השקעה שהיא.
עת יסוד, במקום 12 המליון בהתחלה, 16 באמצע ההקמה ו-19.5
י הכדאיות של המפעל קודרים הרבה יותר.

★ ★ ★

מיליונים — במישחק פוקר

ל-נחישות תלויה קודם כל בגורם יסודי: כמות הנחישות
הנמצאות במקום, אם תכולה זו קטנה מאד — כמו במפעל
קה רק בתנאי שכמות העופרות עצמן גדולה מאד. כי במקרה זה
במשך מאה שנים, למשל, ומתכסית בסוף. ואילו בתמונע ישנה
ה של 20 שנה. בחקופה קצרה זו אי אפשר לכסות השקעה כה
נחישות במקום, ישר חלק גדול מן ההשקעות בלתי-מכוסה.
י-הכדאיות — של המפעל קיבלו ראשי משרד-הפיתוח ומנהלי
ירים כבר בינואר 1958. בחוברת בשם "בדיקת הכדאיות ביצור
בתמונע" אמר הכלכלן הישראלי ענבר, מעובדי משרד-הפיתוח,

שאחוז התכולה של נחישות בעופרות תמונע הוא בין 2 אחוזים
הגבול בכדאיות המפעל שהה למחיר של 630 דולאר בממוצע
ליך הסופי. בנתונים מדויקים יותר: כדאי יהיה לייצר נחישות
זו, אם יהיה המחיר העולמי של נחישות 710 דולאר לטון, ונחישות
זוים ב-554 דולאר לטון.

זושת בשוק העולמי בין 554 דולאר לטון ל-424 דולאר לטון —
עת חיבור המחקר — "יהיה בידי החברה לכסות את ההוצאות
יצאות הקבועות בלבד."

צעל תמונע יהנה, ככל המפעלים המייצרים ליצוא, מפרמיה קבועה
ולאר ערך מוסף. היינו — שהממשלה תתן סובסידיה לעצמה.
ז הנוכחיים סבור ענבר כי הייצור השוטף יכסה בקושי את
זבלי לכסות את ההשקעה העצומה, את הריבית עליה, ואף את
ים לקיום העבודה. שום מפעל אשר אינו מקבל את המיליונים של
ק פוקר, אינו ראוי לעשות חשבון כזה.

סבר הכלכלי היבש, עמדו עובדות ברורות: מחיר הנחישות בשוק
תמדת, שכלכלנים עולמיים אינם רואים אותה עדיין כסוף פסוק.
דל בהרבה מן הביקוש.

התעלם גם מעובדות אלה, אך הוא תירץ אותן בדרך מקורית:
ייצור בתמונע, בתוך הסך-הכל של הצריכה העולמית, יש להניח
ז יתקל בקשיים."

ק התסוקה נתקל בקשיים כל שהם. עד היום, לא נמצאה עדיין
המוכנה לקנות ולעבד סופית את אוצר הנחישות של מכרות

יחוק התפוקה אינו נתקל בקשיים: התפוקה עצמה אינה עומדת
המפעל, שהוחל בה לפני כחודש וחצי, נססקה לחלוטין.

★ ★ ★

שרשרת האפונות

מנהלי מחצבי ישראל בכל מה שהצליחו להשיג מלבם ומכיסו
מאז התחלת הקמת המפעל. בישיבות פנימיות של המנהלים נאמר
ז בהרבה על התקציב, שמססר הפועלים בתמונע גדול מן הדרוש
לכדאיות כל המפעל.

ההבטחות היפות על "הלקח שלמדנו ממפעל סדום" כמי שרוח
מנהלי מחצבי ישראל במבצע-בוק, שסעיפיו העיקריים היו פיתוריו
ה, המהנדס מאיר בית-אש, וחלק מעוזריו, הרעת התנאים הסוציאליים
לת ההרצה המבוהלת של המפעל.

נעשו באמתלה משונה. "מועצת-המנהלים החליטה שהקמת המפעל
השונה, נאמר בהודעה בהולה, שהגיעה לבית-אש ב-2 לאפריל,
3 למרס.

תו נדהמו גם המומחים הגרמניים והפועלים הישראליים. אליעזר
ישראל, שירד אישית לתפוס את מקומו של בית-אש המפוטר,
ז: במקום להרץ "בורג אחרי בורג" את המפעל היקר, שהוקם
עלוש שנים, הורה להריצו מיד בבת אחת. התקלות לא איחרו לבוא.

עה במגרסות אבני הנחישות. עמוד אבק ענק שעלה למרומים וסימא
ק עשרות מטר מן המגרסה, מנע כל אפשרות של פעולה. היתה
ה בכל מפעל בשלבי הרצתו. אך במקום להפסיק בהרצה ולהתרכז
בודנקין להפעיל גם את המסמכים ובריכות-הערובל (ראה מסגרת).

הכל פועל למישרין. המערבלים הגדולים, שהורכבו מעץ אורן
ראגון בארצות-הברית, לא פעלו כסידרם. החומר שהוכנס לבריכות —
החומצה הגפריתנית והמים — היה סמיך מדי. אחרי כמה סיבובים
דקו מערבלי העץ, התכופפו ונשברו.

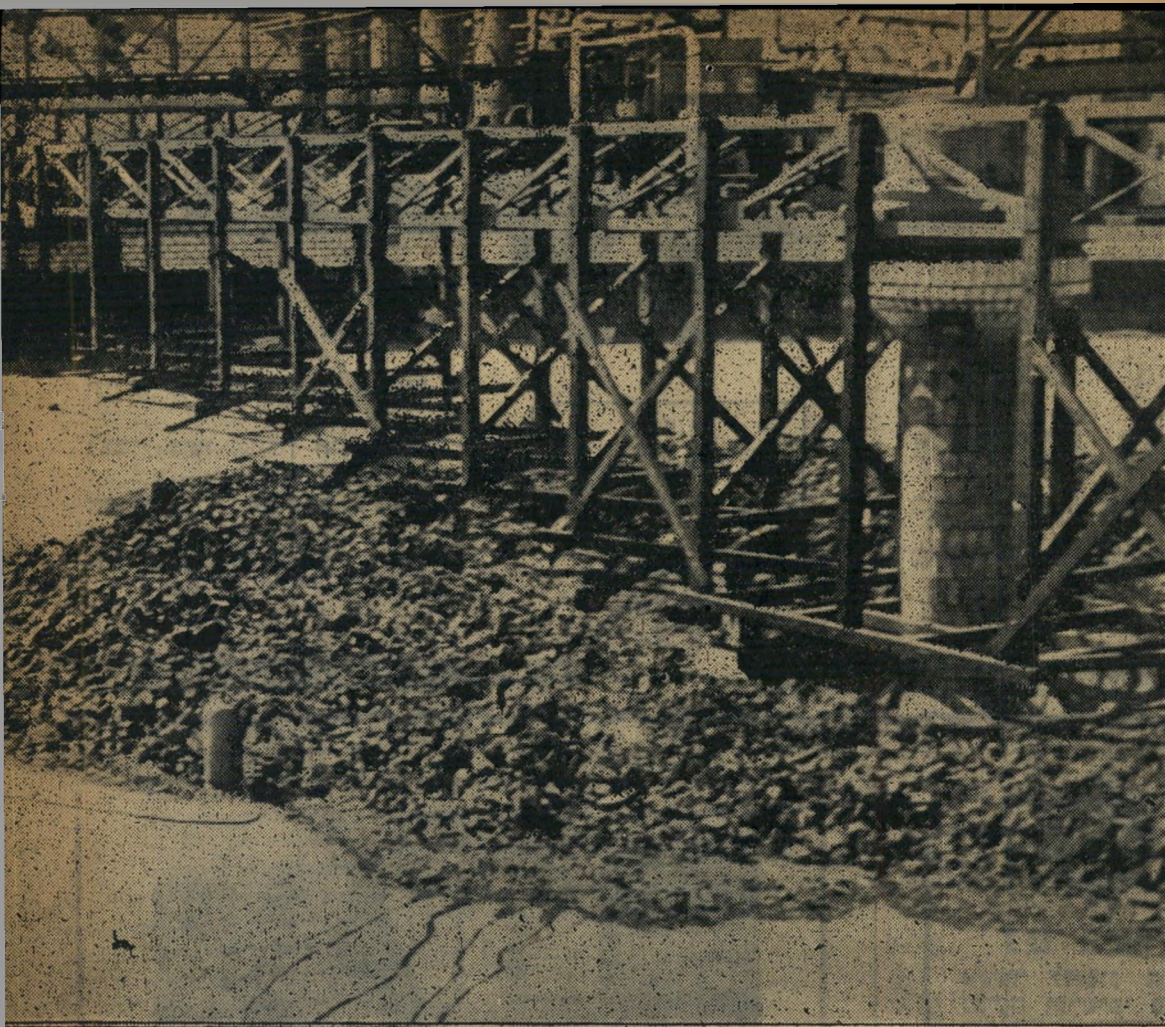
מורות. השברים במערבלים והקלקול במשאבות איים לעכב את
העץ החדש למערבלים יש להביא במיוחד מאוראגון שבארצות-
לכות הזמינו מגרמניה.

אירעה התקלה הנוספת, החמורה מכולן, שהאחריות הישירה
הלי המפעל: אחרי שהמערבלים הפסיקו לפעול, נשאבה תערובת
אתוך הבריכות. אספלט הבריכות נשאר חשוף לשמש, התפוצץ
חום. שוב נגרם נזק של כמה רבבות לירות.

בשעה שלפועלי המפעל הודיעו על קיצוץ בתנאי עבודתם, מה
צית במפעל, הריצו המנהלים העצבניים מברקים לקריה בתל-אביב,
כל יום של השבתה במפעל יעלה עשרת אלפים לירות. גם
ים היססו אם לקבוע את משך התקלה לשלושה או ארבעה חודשים
פחות ממליון ל"י, המצטרפים לסכום השקעת-הענק.

מוחלטת שררה במפעל תמונע, ועננה של זאגה בין פועליה תפסה
ק במגרסות, המשיכו מנהלי מחצבי ישראל וראשי משרד-הפיתוח
עלים מדיעת ציבור משלמי-המסים בישראל את האמת הפשוטה:
היות גדול אף מן הפסע של סדום שקדם לו, אם לא יתוקנו בעוד
המונחות ביסוד תכנון המפעל, ושעדיין אפשר לתקן.

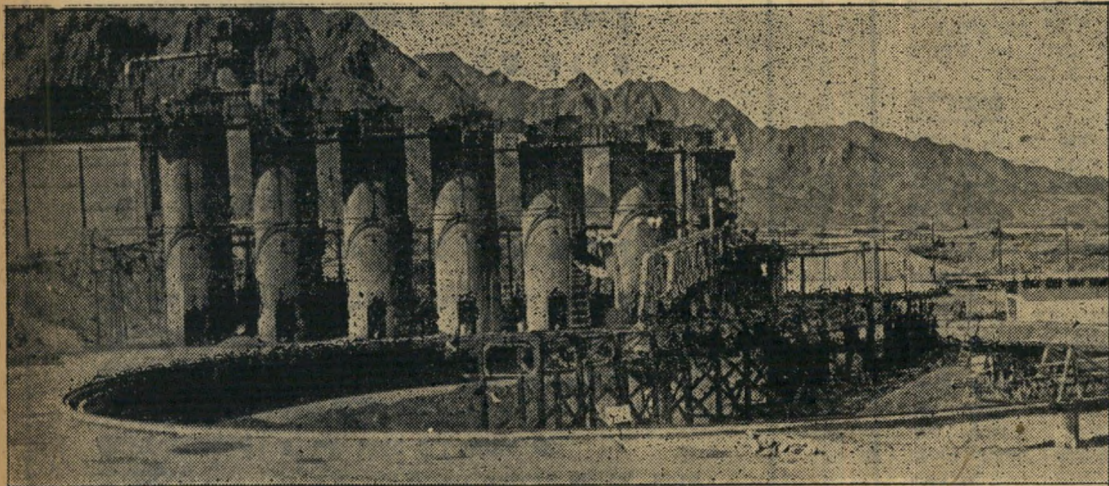
דולארים שמכניסה חסרות-יצוא מעל לסכום הדולארים שהושקע

התמונה הצוּכִיחה את השערוריה

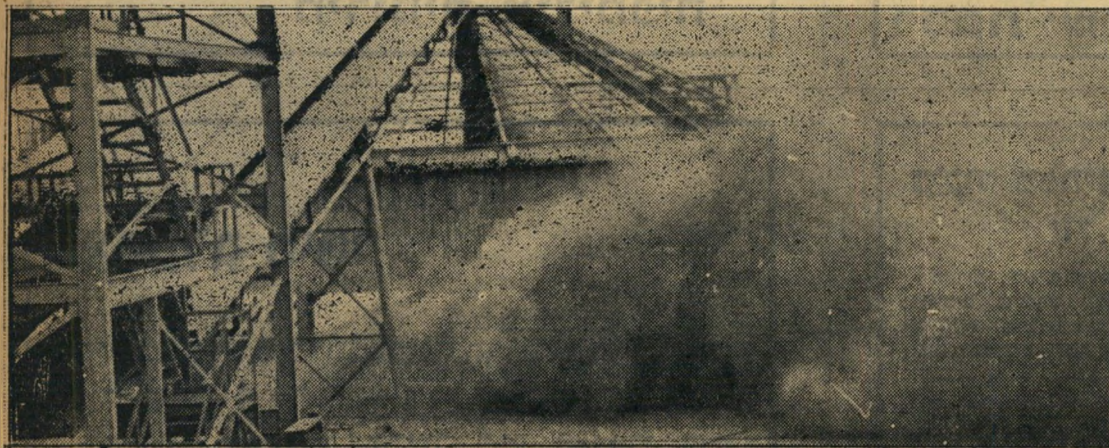
עקם ונשבר, נשאר האספלט חשוף לשמש, נסדק והתפצל מיד.
בניגוד לתקלת הנשר המערבל, אפשר היה למנוע את הסדקים
והשברים באספלט, אילו לא היו מפקירים אותו לחוס השמש.

באחת משש בריכות הנחישות של תמונע נראה אספלט הרצפה,
כשהוא מבוקע ומפוצל בקרקעיתו. אחרי שטים הנחישות, החול,
המים והחומצה נשאבו מן הבריכת, אחרי שהגשר המערבל חת-

כמות החומר ששפעו המגרסות ביום אחד עלתה כמעט פי שניים
על הכמות שהיו הפציקות מסוגלות לקלוט. העודפים העצומים
של החומר נערכו בשסה. הקשו את הרצתו התקינה של המפעל.

אחת מבריכות הנחישות עומדת ריקה, לרגליהן של שבע הפציקו
קות, בהן באה עפרת הנחישות לראשונה במגע עם החומצה
הגפריתנית, המיוצרת בבית-ההרשות לחומצה בשסה המפעל.

התקלה הראשונה: סערת האבק

ענן אבק שהתנשא מאחת המגרסות, ביום ההפעלה הראשון
שלהן, מנע עבודה סדירה אפילו במרחק גדול מהמגרסות, ש-

תפקידן לטחון את צבני הנחישות לעפרה דקיקה. התקלה חוסלה
אחרי בדיקה יסודית, בעזרת הוספת חלקי-מבנה נוספים לסגרסות.